

เรื่องลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ ภาคที่ ๘

พระราชพิธีจักรพรรดิราชาภิเษก

และ

พระราชพิธีอาพาธพินาศ

กรุงรัตนโกสินทร์ ๑

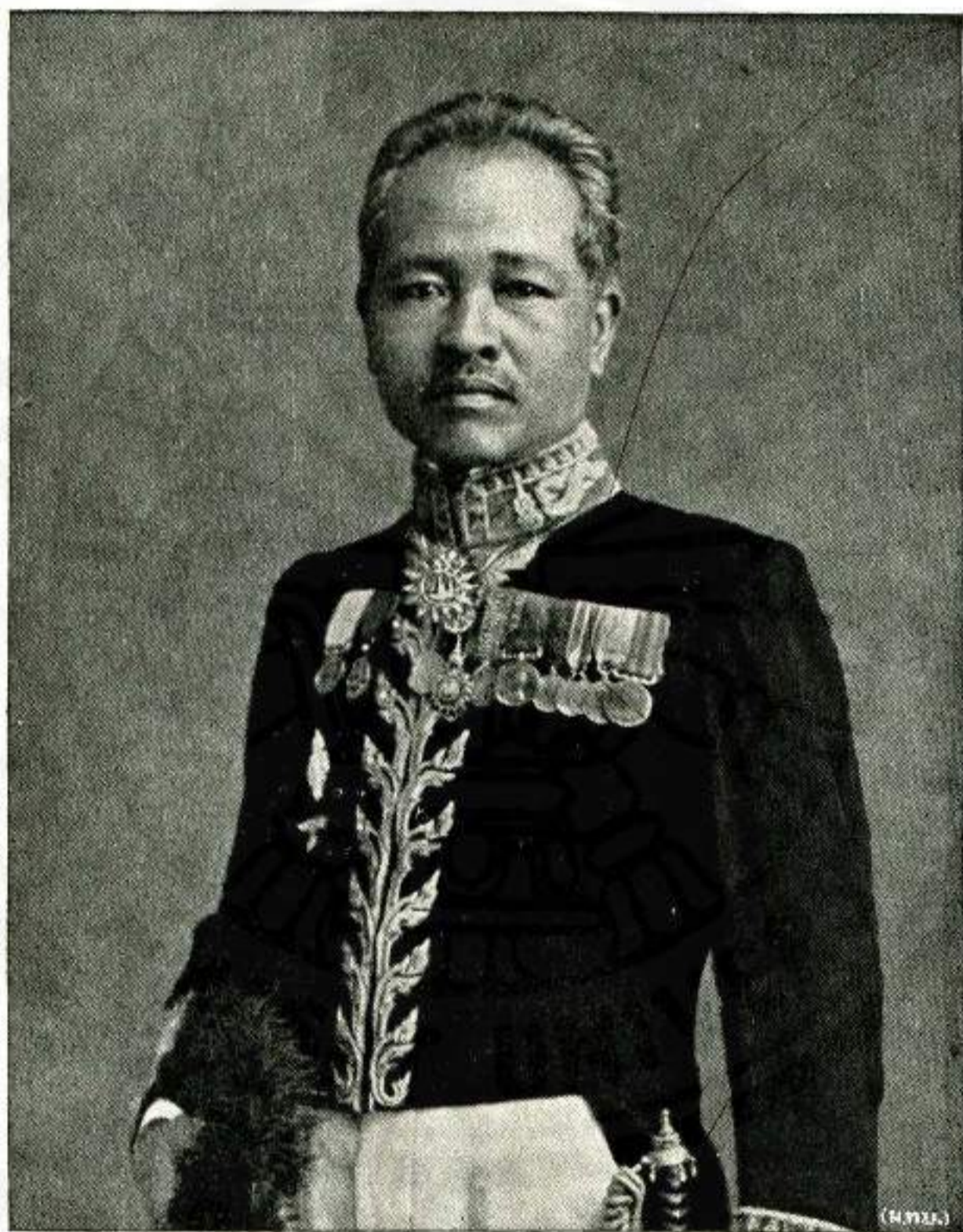
พิมพ์แจกในงานศพ

เสวกเอก พระยาสมบัตยาธิบดี (สาย สายะเสวี)

ขวอก พระพุทธศักราช ๒๔๖๓

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

(ผ.ท.บ.)

TUDC 16/07/2564
เสวกเอก พระยาสมบัตยาธิบดี (สาย สายะเสวี)

คำนำ

มหาเสวกโท พระยาเสถียรสุรประเพณี เป็นเจ้าภาพงานศพ
เสวกเอก พระยาสมัชชยาธิบาล (สาย สายะเสวี) เจ้ากรมปลัดขวา
กระทรวงวัง ประสงค์จะพิมพ์หนังสือแจกในงานศพสักเรื่อง ๓ มา
แจ้งความขอพระสมทวชิรญาณสำหรับพระนคร ขอให้กรรมการ
ช่วยเลือกเรื่องหนังสือให้ ข้าพเจ้าจึงเลือกตำราพระราชพิธี ๒ เรื่อง
คือ พระราชพิธีจักรพรรดิราชาธิราชเรื่อง ๓ พระราชพิธีอาพาธพินาศ
เรื่อง ๓ รวมจัดเป็นหนังสือในแผนกสถิติธรรมเนียมต่าง ๆ นับเป็น
ภาคที่ ๑ ให้พระยาเสถียรสุรประเพณีพิมพ์ตามประสงค์

พระราชพิธีจักรพรรดิราชาธิราชนั้น เป็นพิธีสำหรับเสถียร
พระเคราะห์ ได้เคยทำในกรุงรัตนโกสินทร์ครั้ง ๓ ในรัชกาลที่ ๓
เมื่อขบถ พ.ศ. ๒๓๕๐ กล่าวในบานแพนกว่าไม่ทรงสยายพระราช
หฤทัย จึงให้ทำพิธีเสถียรพระเคราะห์ สอดคล้องเหตุการณ์ในหนังสือ
พระราชพงษาวดารได้ความว่า สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวง
ศรีสุนทรเทพ ซึ่งเป็นพระราชธิดาทรงพระเมตตามากสิ้นพระชนม์
ภายหลังวันที่ทำพิธีไม่ถึงเดือน จึงสันนิษฐานว่า ความที่ไม่ทรงสยาย
พระราชหฤทัยครั้งนั้น เห็นจะเนื่องแต่เหตุที่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ
ประสูรหนักด้วยอย่าง ๓ นอกจากนั้นบางที่จะยังมีเหตุอื่นอีกก็เป็นได้
พระราชพิธีอาพาธพินาศนั้น เป็นพิธีสำหรับทำในคราวเกิดไข้
ระบาทร์ เช่นอหิวาตกโรคเป็นต้น ปรากฏในหนังสือพระราชพงษาวดาร
ว่าเคยทำในกรุงรัตนโกสินทร์ ๒ ครั้ง ครั้งแรกทำเมื่อขบถ
พ.ศ. ๒๓๕๓ ในรัชกาลที่ ๓ จะเป็นเพราะเกิดความไข้ช้ำอย่างใด ๒๕๖๔ ตรวจ

ในหนังสือพระราชพงษาวดารแลหนังสือพระราชวิจารณ์ก็หาปรากฏไม่
มีอยู่แต่ตัวตำรา คือกอทัพในสมศ.เล่มนี้ ครั้งที่ ๒ ทำเมื่อขมะโรง
พ.ศ. ๒๓๖๓ ในรัชกาลที่ ๒ คราวเกิดอหิวาตกะโรคยคใหญ่ครั้งแรกใน
กรุงรัตนโกสินทร ลักษณะการพิธอาพาธพินาศที่ทาครั้งหลังนี้ พระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงไว้ในหนังสือพระราชวิจารณ์ โดย
พิศการ ในรัชกาลที่ ๓ เกิดอหิวาตกะโรคยคใหญ่เมื่อขมะระกา พ.ศ. ๒๓๘๒
อีกครั้ง ๑ แต่หาได้ทำพระราชพิธอาพาธพินาศไม่

พระราชพิธทั้ง ๒ อย่างที่กล่าวมา นี้ว่าเป็นพระราชพิธที่เล็กชาค
แล้ว คงมีอยู่แต่ตัวตำรา ยังไม่ได้เคยพิมพ์ จึงเห็นว่าควรจะมีพิมพ์
รักษาตำราไว้ แลเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ในทางความรู้แก่ผู้อ่านด้วย

ประวัติพระยาสมบัตยาธิบาล

เสวกเอก พระยาสมบัตยาธิบาล (สาย สายะเสวี) เกิดใน
รัชกาลที่ ๕ เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ขมะเมษ พ.ศ. ๒๔๓๓ เกิดถวาย
ตัวเป็นมหาดเล็กในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรินทร์
ทรงฝึกสอนวิชาความรู้มาจนอายุได้ ๒๒ ปี จึงเข้ารับราชการในกระทรวง
วังเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๓ ได้เป็นตำแหน่งเสมียนในพนักงานปลัดยาญช
ตั้งแต่ชั้นเสมียนสามัญเลื่อนขึ้นโดยลำดับจนถึงชั้นเสมียนเอก

ถึง พ.ศ. ๒๔๔๓ ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นหลวงพิพิธ
มณฑลเข็ชร ตำแหน่งเจ้ากรมรักษาพระที่นั่งคสิตมหาปราสาท แต่คงรับ
ราชการอยู่ในพนักงานปลัดยาญชกระทรวงวังด้วยอีกแผนก ๑

ถึง พ.ศ. ๒๔๕๐ ย้ายจากน้ากรักษาพระมหาปราสาท มาเป็น
ตำแหน่งปลัดกรมปลัดยาญชกระทรวงวัง

พระราชพิธีจักรพรรดิราชาธิราช

๑ เหนืออิงคาร เกียน ๘ แรม ๘ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๖๘ ปีเถาะ
นพศก พ.ศ. (๒๓๕๐) เพลาย้าย ๒ โมงเศษ เสด็จออกขุนนางเฝ้า
พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งหลวงโลก
ทักไทรว่าไม่สบายพระราชหฤทัย ให้จัดพระตำราตั้งพระราชพิธีเสด็จ
พระเคราะห์แต่ในวันพืชม เกียน ๘ แรม ๑๐ ค่ำ ไปจนถึงวันค่ำรบ ๓ วัน
แลการพระราชพิธีให้เผด็จสมเด็จพระพนรัตน์วัดพระเชตุพนท้าว

ข้าพระพุทธเจ้าหลวงโลกทักไทรใส่เกล้าฯ จัดพระตำราในพระ
คัมภีร์ ไทรโตฉบับหนึ่งจึงเอาไปเผด็จสมเด็จพระพนรัตน์ฯ จึงจัดพระ
ตำหรับอีกฉบับหนึ่ง ในพระตำหรับนั้นว่า อาตมาภาพสมเด็จพระพนรัตน์
ขอถวายพระพรให้ทราบ ทว้ออาตมาภาพได้พบตำราจำได้ว่า ครอง
สมเด็จพระมหาจักรพรรดิราชาธิราชมีเหตุไม่สบายพระไทย พระราชบุตร
พระราเมศวร พระมหินทร แจ่งเหตแล้วเสด็จออกไปนิมนต์พระมหา
พรหมอินณะเมืองสุพรรณมากระทำการพระราชพิธีชำระเหตนั้นหาย จึงตั้ง
พระตำหรับสืบต่อมา ได้ชื่อว่าพระตำราจักรพรรดิราชาธิราชพิธี

ครองนอาตมาภาพขอพระราชทานให้ทำ พระราชพิธีตามพระตำรา
ให้อาราธนาพระพุทธรูปทรงเครื่อง ๓ ห้ามสมท ๓ ห้ามพระญาติ ๓ ห้าม
แก่นจันทน์ ๓ พระไชย ๓ รวม ๕ พระองค์ ให้ตั้งเตียงรองมีเครื่องบูชา ๕

สำหรับ เทียนแห่งละคู่ครบพระหัตถ์พระเจ้าเป็นเทียน ๓๐ เล่ม สูงชอกทก
 เล่ม หนักเล่มละ ๑ บาท ๒ สลึง ยาวเล่มละ ๓๒ นิ้ว เป็น (เทียน) ฝ่าย
 วามนะ เทียนเล็ก ๒๐ เล่มหนักเล่มละสลึงเพียง ยาว ๖ องคุลี เป็น
 เทียนฝ่ายหาชนะชัยไปยอินทรา ย แล้วตั้งบาตร ๕ ใบใส่น้ำบริสุทธิ์ คอก
 ยิวหลวงจะโกถย้ายนใส่ในบาตร ๆ ละ ๕ คอกตั้งตรงพระเจ้าทรง ๕ พระองค์
 แล้วให้เอาใบไชยพฤกษ์ ๗ ก้าน ใบระงับ ๗ ก้าน ใบชุมแสง ๗ ก้าน
 ใบคันทรง ๗ ก้าน ใบกระต่ายขวย ๗ ก้าน ใบครอบจักรวาล ๗ ก้าน ใบยิว
 หลวงทขุวิสุทธิ ๕ ใบ จึงยุผ้าขาวนเคียงทสรอง จึงเอาใบไม้ ๖ สิ่งวาง
 ลงบนผ้าขาว แล้วเอาผ้าขาวปูบนใบยิวหลวงอีกชั้นหนึ่ง ให้ทำฉัตรผ้า
 ขาว ๘ คัน ๆ ละ ๓ ชั้น ๆ คันกว้าง ๓๖ นิ้ว ชั้นบนสูงต่ำโดยสมควร
 ผ้าขาวตากเป็นเพดานทั้ง ๒ แห่ง วงสายสิญจน์ทสรอง ๓ รอบโยงมาถึง
 ทพระเจ้า มบนคทง ๘ ทิศ ๘ ทงเพดาน บนคหนึ่งเขียนรูปท้าวจากมหา
 ราชิกาทงสี่เสาทสรองทง ๕ ทิศ ให้เอาหินปากน้ำปากสระ ปากผาลไถ
 น้ำสามสระทมชอเช่นมงคล ขอพระราชทานให้เอาทวดสระเกษ วัชรราช
 สิทธิ วัคคองคาสวรรค์ แล้วให้ห้อยพวงดอกไม้ขาว ๗ สิ่ง เมื่อเสด็จ
 ลงสรองนั้นทรงขาว ทรงพระแสงกระบองเพชร บ่ายพระภักตร์สู่ทิศอีสาน
 พระสงฆ์จะสวดพระราชพิธีน ๕ อาราม วัคพระมหาธาตุ วัคพระเชตพน
 วัคราชสิทธิ วัคระฆัง วัคสระเกษ เมื่อจะสรองนั้นให้เจ้าพนักงานตั้ง
 เกรืองพระมหามุรธาภิเศก

๑ วัคคองคาสวรรค์ จะเป็นวัดไหนสงไสยอยู่ มีแต่ชื่อวัดประทุมคงคาที่คล้ายกัน

หลวงโลกที่ยังเอาพระตำหรับสมเด็จพระพนรัตน์ กับพระตำรา
 ของหลวงโลกที่ปรายทูลพระกรุณาตลอดทั้ง ๒ ฉบับ จึงทรงพระกรุณา
 ไปรทเกล้า ฯ คำรับแก่พระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนพิทักษมนตรีว่า
 ให้จัดแจงเจ้าพนักงานตั้งการพระราชพิธีตามพระตำหรับของสมเด็จพระ
 พนรัตน์นั้นเถิด

สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนพิทักษมนตรี เสด็จมาอยู่
 ณที่มคทายตำรวใน ให้หาเจ้าพนักงานมาสั่งจัดแจงการตั้งพระราชพิธี
 ณพระตำหนัก ๘ ห้อง ๓ วัน จะได้ตั้งบายศรีแก้ว บายศรีทอง บายศรี
 เงินบูชาเทวดารวมกับพระราชพิธี แลจะได้นิมนต์พระสงฆ์พระราชาคณะ
 วัดพระมหาธาตุสมเด็จพระสังฆราช ๑ วัดพระเชตุพนสมเด็จพระพนรัตน์ ๑
 วัดระฆังพระพิมพ์ลธรรม ๑ วัดราชสิทโธพระญาณสังวร ๑ วัดสระเกษ
 พระพรหมมุนี ๑ รวม ๕ รูป เข้ามาสวดจำเวญพระพุทธรูปสมเด็จพระมหาศาล
 ตั้งการพระราชพิธีกรพรรดิราชาธิราชพิธี แลเมื่อพระสงฆ์จะเข้ามา
 จำเวญพระพุทธรูปนั้น ให้นิมนต์สงฆ์มาแล้วฉันเพล ครั้นเพลาย้าย ๒
 โมง ๗ บาท พระสงฆ์เข้าไปสวดพระพุทธรูปมนต์ทุกวัน

ครั้นถึงฉนวนแล้ว เกอน ๘ แรม ๑๓ ค่ำ พระสงฆ์รับพระราชทาน
 ฉันแล้ว ทรงคักขาศรน้ำตาลกรวดแล้วถวายผ้าไตร ๕ ไตร กระจาก
 ๕ กระจาก รูปเทียน น้ำผึ้ง น้ำมันมะพร้าว น้ำมันดียวแก่พระสงฆ์
 เสร็จการพระราชพิธี

แลจัดแจงเจ้าพนักงานในการพระราชพิธีเป็นพนักงาน ๕ ตำรวจ
 เอาเตียงเข้าไปตั้งเตียงใหญ่มณฑลสำหรับตั้งเครื่อง ๓ เตียง 16/07/2564 เตียง

ใหญ่แวนฟ้าสำหรับพระสงฆ์สวดจักรพรรดิพระราชาพิธิ ๑ เติง มีเสาชอ
 โครงทาคเพทานขาวระบายรอบ รวม ๒ เติง ตังเตยงบนเตยงพระ
 มณฑลสำหรับตังพระพุทธรูปผ้าขาวมีโครงทาคเพทาน ๕ เติง ตังเตยง
 บนเตยงเครื่องบูชาผ้าขาว ๕ เติง รวม ๑๐ เติง ตังเตยงบนเตยง
 แวนฟ้าสำหรับตังรองพระธรรมพระสงฆ์สวด ๑ เติง เติงนอยตัง
 เครื่องบูชาพระธรรม ๑ เติง ผ้าขาวปูพื้น รวม ๒ เติง ตังเตยงรอง
 บายศรีแก้ว บายศรีทอง บายศรีเงิน ๓ สำหรับเตยง ๑ ตังเตยงรอง
 ยตรมีเสาทาคเพทานเขยวระบายรอบ ๑ เติง รวม ๒ เติง รวมตังสน
 ๑๖ เติง ปลุกเกยตังยตรมีเกย เกย ๑ เอาฐานฉัตรเข้าไปตังสำหรับ
 ยกฉัตรผ้าขาว ๓ ชั้นกันพระพุทธรูป ๕ ฐาน ทำทพระสงฆ์สร้างนาริมหอ
 พระปริตข้างใต้ เอาม้ายาว ๘ ศอก ๒ ตัว ตังระยะห่างกันสมควร เจาะ
 ตังเสาคั่วละ ๒ ห้องมีโครงทาคเพทานผ้าขาวระบายรอบแล้วเอามาตังวาง
 ชั้นสร้างให้พอ ๕ ใบ แล้วเอาเชือกผูกกับเสามาสำหรับห้อยผ้าชยสร้าง
 แลผ้าขาวทาคเพทานนั้นเบิกต่อชาวพระคลังวิเสศ พนักงานหนึ่ง

๘ ตำรวจ ทำไม้ค้ำพระศรีมหาโพธิ์ใหญ่ ไม้แก่นยาว ๑๐ ศอก
 ๘ คัน ทำไม้ค้ำพระศรีมหาโพธิ์น้อย ไม้ไม่ฤายยาว ๗ ศอก ๑๐๐ คัน
 รวม ๑๐๘ คันทาคินสีพอง เบิกผ้าขาวห่มปลายเสาทกคัน ใส่เขยตังละ
 ๑๐๐ เขย เสร็จการพระราชาพิธิแล้วเอาไปค้ำพระศรีมหาโพธิ์ในพระอาราม
 เขาปลาทู หมู เป็ด ไก่ ทกรมพระนครบาลจกชอเข้ามาสั่ง ทรงพระเต้า
 หลังหล่อน้ำทกชโธทกแล้วเอาไปปล่อยณะพระอารามตัง ๓ วัน พนักงาน

จัดสภามหาอาราธนาพระพุทธรูปมาตั้งประดิษฐานณะเศียรพระมณฑล
กรมวังพระทรงเครื่อง ๓ กรมเมืองพระห้ามพระญาติ ๓ กรมท่า
พระห้ามแก่นจันทน์ ๓ กรมนาพระไชย ๓ รวม ๕ พระองค์

สังฆการี อาราธนาพระพุทธรูปห้ามสมุทรตั้งณะเศียรพระมณฑล
พระองค์ ๓ นิมนต์พระสังฆราชาคณะสงฆ์พระพุทธรูปมณฑลตั้งการพระราช
พิธี ๕ รูป ตั้งบาตรเบ็ญผ้าขาวห่ม ชาน้ำสรงใส่น้ำ ๓ สระเป็นน้ำพระ
พุทธรูป ๕ ใบ เบ็ญกายกับต่อชาวพระคลังในซ้ายซ้ายสายสิญจน์
วงเศียรสรง ๓ รอบโยงมาเศียรพระมณฑล เศียรแก้วฟ้า พระสังฆ
เถรสังฆค นิมนต์พระสังฆมัจฉิมงคล ๓๐๐ สาย รัยใบศาลอ่อนต่อกรม
พระนครบาลมาทำตะบองเพชร แล้วนิมนต์พระสังฆมัจฉิมงคลอภัยวิชัยสาธุ
จนจบสำหรับทรงเมือสรงน้ำพระพุทธรูป แล้วรับเภสัชของคาสักอวิเสศ
หมากพลูถวายพระสังฆมัจฉิมงคล ๓ วัน พนักงานหนึ่ง

ชาวพระคลังศฤงคาร เอาอาคันนะไปแต่งที่พระสังฆ แล้วเอาผ้า
ชุบสรงไปห้อยที่เศียร ๕ ค่าวรจขงกับเส้าสำหรับพระสังฆสรงน้ำแล้วเอา
ผ้าไตรรูปเทียนทูลเกล้าฯ ถวาย พนักงานหนึ่ง

ชาวพระคลังมหาสมบัติ เอากระโถนขันน้ำใส่น้ำไปตั้งถวาย
พระสังฆ พนักงานหนึ่ง

ราชบัณฑิต เบ็ญขผึ้ง เบ็ญกายต่อชาวพระคลังในซ้ายขวั้นเทียน
ผ้าข้อมนะหนักเล่มละ ๓ บาท ๒ สลึง ยาวเล่มละ ๑๒ นิ้ว ๑๐ เล่ม
ลงขอทกลเล่มครบพระหัตถ์พระเจ้าแห่งสระบุรี ผ้าข้อมนะหนักเล่มละ
สลึงเพียง ยาว ๖ องค์ ๒๐ เล่ม แล้วให้ไปนิมนต์สมเด็จพระพนรคน

ลงยันต์ ๘ ทิศ ยันต์เพชฌัญญู ยันต์เขียนรูปท้าวจกมหาราชิกาทัง ๕
ใส่ที่ตรง ๕ ทิศ ลงเทียนผ้าขาววณณะ ๓๐ เล่ม แล้วนุ่งห่มผ้าขาวเอา
พานแว่นฟ้าไปให้ ๕ ตำรวจกันพระกลศรบยันต์มาตั้งณะเคียงพระมณฑล
พนักงานหนึ่ง

กรมพระนครบาล เอาคินปากน้ำวัดขวางหลวง^๑ เอาคินปากสระ
วัดสระเกษ เอาคินปากผาตไถ กัยไชไชยพฤกษ์ ๗ ก้าน ไบระงัย
๗ ก้าน ไบชุมแสง ๗ ก้าน ไบคันทรง ๗ ก้าน ไบครอบจักรวาล ๗ ก้าน
ไบกะตบยวบ ๗ ต้น เข้าไปส่งเพลลาเช้าทุกวัน แล้วจกชอปลา หมู
เป็ด ไก่ เข้าไปทูลเกล้าฯ ถวาย ทรงพระเต้าหลังหล่อน้ำทกขิโณทก
แล้ว ๘ ตำรวจเอาไปปล้ำขย ๓ วัน พนักงานหนึ่ง

สนมพลเรือน รมเครื่องค่อข้างในเครื่องทองใหญ่ทรงจุกสำรับ ๑
เครื่องตะขะมุกเขิงยชาพระธรรม ๑ เครื่องพานเงินยชาพระเจ้า ๕ เชิญมา
ตั้งทตงการพระราชพิธีวณะ ๗ สำรับ แล้วรบภักถนค่อข้างในมาแขวน
เคียงพระมณฑล เคียงพระสงฆ์ แล้วแทงหยวกทำยตร ๔ มุมกว้าง ๑
ศอก ๑๘ นิ้วยตรหนึ่งมีเพชฌัญญูให้ ไหร ๗ จะไคตั้งบนเกยท ๕ ตำรวจ
ปลุกยชาเทวทา ๓ วัน แล้วรบนำชาค่อห้วยาพ่อครวถวายพระสงฆ์
พนักงานหนึ่ง

ชาวภูษาพระมาลา ฟูผ้าขาวเคียงสรงชั้นหนึ่ง แล้วรบไบไม้ ๖ สิ่ง
ค่อกรมพระนครบาลวางลงบนผ้าขาว แล้วเอาไบข้วหลวงบริสุทธิ ๕ ไบ
วางลง แล้วเอาผ้าขาวปูบนอกชั้นหนึ่งสำหรับรองสรงแล้วแต่งเครื่อง

๑ ปากน้ำวัดหลวง เข้าใจว่าที่วัดปากน้ำปากคลองบางหลวง

พระมรรคาภิเศกทลเกล้า ฯ ถวาย แล้วก็พระภษาชาวทรงนุ่งทรงห่ม
ทั้ง ๓ วัน แล้วรับพวงดอกไม้ขาว ๗ สิ่งต่อข้างในมาแขวนเพดานเตียง
สร้าง แล้วรับแบ่งสกลถวายพระสงฆ์สร้างน้ำ พนังกงานหนึ่ง

พระแก้วพระคลังสวนนายระวาง ส่งดอกไม้บริสุทธิโกศลเยี่ยม
สำหรับใส่ในบาตรตั้งน้ำพระพุทธรูปนาคไยละ ๕ ดอก ขาตร ๕ ไย ดอก
บัววันละ ๒๕ ดอก แล้วส่งดอกไม้ขาว ๗ สิ่ง ดอกไม้ร้อยภักถ์นต่อ
กรมวัง ๆ ส่งข้างในทั้ง ๓ วัน พนังกงานหนึ่ง

ล้อมพระราชวัง สานกระฉากใส่เครื่องไฮยทานถวายพระสงฆ์
๕ ไย เหลาไม้กลัดส่งข้างในสำหรับเย็บกระตังใส่กระฉาก แล้วตก
น้ำกับศพายใส่แม่ขันเชิงที่ชานน้ำสร้างตั้งถวายพระสงฆ์สร้างน้ำ พนังกงาน
หนึ่ง

หลวงโลกทูปโหรมีชื่อ รัชชัตร์ต่อสนมพลเรือน แล้วรับเครื่อง
ยัตร์ต่อวิเสศนอกเข้าไปตั้งเกยที่ ๕ ตำรวจปลูก แล้วเอาฉากรูปเทวดา
๕ พระองค์เข้าไปตั้งทียัตร์ แล้วชนเทพากรอวราธนาเทวดาพนังกงานหนึ่ง

ชาวประโคน ฯ ฌ้องไฮย มโหรี ยัพาทย์ กลองแขกแตรสังข์
เมื่อพระสงฆ์สวดพระพุทธรูปนาคไย ๓ วัน เมื่อพระสงฆ์รับพระ
ราชทานฉนเขาเพลาหนึ่ง พนังกงานหนึ่ง

ชาวพระอภิมย์ ทำฉัตรผ้าขาว ๕ คัน ๆ ละ ๓ ชั้น ๆ คันกว้าง
๑๖ นิ้ว ชนบนส่งคำพอสสมควรไปปักที่ฐาน ๕ ตำรวจตั้งถนพระพุทธรูป
๕ คัน ยักบนเพดาน ๕ มุมเตียงสร้าง ๕ คัน พนังกงานหนึ่ง

ชาวคลังพินาศอากาศ เขาพรมใหญ่เข้าไปอยู่ แล้วเอาฉากรูป
เทวดาเข้าไปตั้ง

ชาวน้ำสรง เอาน้ำสระวัคสระเกษ สระวัคธาสิทธิ สระวัคคงคา
สรวรรค ๓ สระ กวนสารส้มอบแล้วใส่ในบาตรที่สังฆการีหุ้มผ้าขาวตั้ง
น้ำพระพุทธมนต์สรง ๓ วัน แล้วเอาแม่ขันเชิงไปตั้งที่หน้า ๔ ตำรวจ ตั้ง ๕
โย เอาผักขวยคอกใส่ในแม่ขันที่ลอมวัง ผายตักน้ำใส่แม่ขันสำหรับ
พระสงฆ์สรงน้ำ พนักงานหนึ่ง

กรมวังกรมนาฬิกา เอาถาดเงินไปตั้งสำหรับชำระพระบาทที่เตียง
สรง สรงแล้วรับพระภูษาขาวทรงผลคันทู่มกัษผ้าปูเตียงใส่ในถาดกัษ
ตำรวจในกำกัษกันไปลอบหน้าพระตำหนักแพทั้ง ๓ วัน พนักงานหนึ่ง

หมื่นจิตรพัฒน์ หมื่นยศไสยาศน์ เชิญท้าวเข้าไปแต่งที่ในฉาก
ใหญ่ปูเสื่ออ่อน ๒ ชั้น แล้ววางพระกระถางพิง พรมปูบนพระกระถางพิง
พระยัก้ามะหยี่แดงปูบนพรม พระสงฆ์ปูบนพระยักัทอกพระเขนย
คอกพิททอง ๓ ที่ในฉากน้อยปูเสื่ออ่อน ๒ ชั้น ปูพรมลาดผ้าขาวทอก
พระเขนยขาว ๓ รวม ๒ ปูเสื่ออ่อน ๒ ชั้น พระสงฆ์หลาดบนเสื่ออ่อน
ข้างเอวราชอาศน์กรองปูบน ๓ รวมทั้งสิ้น ๓ แล้วผูกม่านขาวเป็นม่าน
ไขในเฉลียงค้ำวันตกจนถึงเสาในประธานคอกันกัษฉากเทวดาที่คลัง
พินาศอากาศไปตั้ง.

พระราชพิธีอาพาธพินาศ

๑ ฅวันเคอน ๘ ขน ๗ ค่างลคักราช ๑๓๖๒ บัวยถ โทศก (พ.ศ.๒๓๕๓)
 ใคตงการพระราชพิธีพระสงฆอาพาธพินาศในเมือองอภยสาถ เมือพระเจ้า
 เสกัรขยเมือองราชคฤห เสกัรมาเมือองอภยสาถครังนััน
 ฅวันเคอน ๘ ขน ๗ ค่าง คังนาวงกาย พระสงฆจะใคเข้ามาสวค
 คังนาวงกายบนพระทณงสุทธาสวรรย ๒๐ รูป ครันรุงขนฅวันเคอน ๘
 ขน ๘ ค่าง เพลาบายพระสงฆเข้ามาสวคมนค ให้เอาบาตรเข้ามา
 กวย ๖๕ เอาบาตรส่งเข้าใซังใน ให้วิเสศแตงเปนของปากบาตร
 ของคาว ๕ ลังของหวาน ๕ ลัง ครันรุงขนฅวันเคอน ๘ ขน ๘ ค่างเพลา
 เข้าพระสงฆกลับเข้ามาถวายพรพระ ๖๕ รูป แลวกลับออกใไปฉวค
 ๕๘ รูป ฉันอยใพระทณง ๕ รูป ให้วิเสศแตงสำรับเข้า ๕ รูป เพน
 ๕ รูป ครันฅวันเคอน ๘ ขน ๘ ค่างเพลาบายพระสงฆเข้ามาสวค ๖๕ รูป
 ให้ส่งบาตรเข้าใไป ๖๕ ใบ ให้วิเสศแตงเครองขวคเปนสำรับคาว ๖๕ สำรับ
 หวาน ๖๕ สำรับ ฉันขวคแลวประกาศเทวคา ครันเพลาบายเข้ามา
 ฅวันเคอน ๘ ขน ๑๐ ค่างเพนเปนของขวคของคาว ๕ สำรับ หวาน ๕ สำรับ
 พระสงฆรับพระราชทานฉันแลวออกใไปฉวค ยังกงสวคอยแตฉันเพน ๕ รูป
 ผลคเปลยบนกันสวคทลละ ๒ รูป นังปรกคคองค ๓ ครันเพลาบายฅวัน
 เคอน ๘ ขน ๑๐ ค่างพระสงฆกลับเข้ามาพรอมแลว ให้ราชขณทคค่าน
 ค่างประกาศเทวคาแลวสวคพระพทณมนค (พระ) เข้ามาสวคพระพทณมนค

จบแล้วประกาศเทวคา สังฆการีสम्मตติเป็นเทวคาขานรับพระสงฆ์
 ประกาศ แล้วพระสวภมมหาสมัย สวทธรรมจักร ขยับปลัดเปลี่ยนกันสวด
 แต่ ๕๐ รูปวันยิ่งอาฏานาไปกว่าจะรุ่งพอถวน ๓๐ นาที ครั้นรุ่งชนธวนเดือน ๗
 ขึ้น ๓๓ ค่ำเพลาเช้า พระสงฆ์กลับเข้ามาถวายพรพระแล้วฉันเป็นสำรับ
 ตามธรรมเนียม ให้วิเสศแต่งสำรับของคาว ๖๕ สำรับ ของหวาน
 ๖๕ สำรับเพลาเช้าเพลาเที่ยง ให้เจ้าพนักงานชั้น แต่งเอาชั้นเข้ามา
 เตรียมยิงเป็นชั้นสัญญาหน้าพระลาน ๓๐ บอก ให้เจ้าพนักงานเครื่อง
 เข้าไปตั้ง

พนักงานตำรวจใน ธงไชยกระบี่ธช ๓ ธงไชยกระบี่นารายณ์
 ๓ รวม ๒ พระแท่นแว่นพ้ามเพดาน ๓ เคียงเทียบไชย ๓ เคียง
 สรงมัยบายรอบ ๓ ม้ารองจุดเทียบไชย ๓ ม้ารองพระห้ามสมท ๓
 รวาทเทียบเหล็ก ๓ รวมทั้งสิ้น ๘ สิ่ง ให้เอาไปตั้งตามพนักงาน แล้วให้
 ปลุกโรงพิศพราหมณ์ ขอกวาง ๕ ค็อก ๓ คียบ ยาว ๓ ห้องพาไล

พนักงานมหาคเล็ก เอาเทียบทองเข้าถวายทรงจุด แล้วเอาไป
 ถวายพระสังฆราชจุดเทียบไชย ๓ ทรงจุดถวายพระธรรมจักรเล่ม ๓
 ทรงจุดถวายพระมหาสมัยเล่ม ๓ รวม ๓ เล่ม

ให้สังฆการเขกสรงพนเทียบไชย สรงหนัก ๕ ชั่ง ต้ายใส่
 ๓๐๘ เส้น แลต้ายคียบสายสัญญาณให้พอ แลนิมนต์พระสงฆ์สวดพระ
 พุทธมนต์ เขาเกสัชถวายพระ

พนักงานชาวพระภาษามาลา พระชณษา พระนพ เครื่องต้น
 เครื่องทรง พานทองทรงพระสนาน มะกรุดส้มขอย ไยมะตูมหญ้าแพรก

ลวกเงินลวกทองลวคนากยาว ๙ นิ้ว พายเงิน ๓ เฟือง พายทอง ๑ เฟือง พายนาก ๑ เฟือง เข้าไปตั้งในเตียงพระมณฑล แล้วให้จับพระมงคล ๘ พระองค์ สำหรับถวายพระเจ้าลูกเธอเมื่อเสด็จออกทรงฟังสวดพระพุทโธมนต์

พนักงานนำสรอง หม้อน้ำทอง ๒ คู่ เงิน ๒ คู่ รัยเอาหม้อนางเล็ง ต่อกรมพระนครบาล ๒ คู่ ถาดรองหม้อน้ำให้ครบหม้อ เอาเข้ามาตั้งบนเตียงแวนฟ้า

พนักงานพระคลังมหาสมบัติ ทำสังฆาฬพระภูษามาลา พายเงิน ๓ เฟือง พายทอง ๑ เฟือง พายนาก ๑ เฟือง รวม ๓ เล่ม ลวกเงินลวคทองลวคนากยาว ๙ นิ้ว ให้ทำสังฆาฬให้ชาวพระภูษามาลาเอาไปตั้งให้เอากระโถนขันน้ำไปตั้งให้พอพระสงฆ์สวด

ให้ขนิษฐาสัตรา ขุนแสง เชิญพระแสงขอ พระแสงชนักมาเข้ามณฑลให้พร้อม

พนักงานเทพาวุธ รุทรักษา เชิญพระแสงหอก พระแสงทวน พระแสงง้าว พระแสงดาบไทย ดาบขยันทัน พระแสงกระบี่ พระแสงกันหยัน โล่ห์ คิง เซน เข้าไปตั้ง

พนักงานชาวพระแสงบนถนน เชิญพระแสงบนเข้ามาตั้ง ๒ องค์ คลังศุภรัต เขิกผ้าขาวต่อพระคลังวิเสศ ๕ พี้ยเอาถวายพระสงฆ์ อาราธนาเทวดา ๓ สวดพระมหาสมัย ๒ สวดพระธรรมจักร ๒ รวม ๕ พี้ยถวายวันยังอาฏานา แแต่่งพระสงฆ์ให้พอ

ให้ชาววังเบิกผ้าขาวนุ่ง ๒ ห่ม ๒ รวม ๔ ผืน ให้สังฆการีสมมติ
เป็นเทวดา

อนึ่งให้ชาววังบอกให้วิเสศแต่งสำรับแต่งของปากบาตร วัน
เดือน ๘ ขึ้น ๘ ค่ำ สวดมนต์เย็นแล้วส่งบาตร ๖๔ ใบ วันเดือน ๘
ขึ้น ๘ ค่ำ ปากบาตร ๖๔ สำรับ เข้า ๕ สำรับ เพน ๕ สำรับ วัน
เดือน ๘ ขึ้น ๓๐ ค่ำ เข้า ๖๔ สำรับ เพน ๕ สำรับ

ให้ชาววังบอกขอเทียนทองหนัก ๓ บาท ๓ เล่ม เทียนสวดหนัก ๓
บาท ๒๒ เล่ม เทียนบูชาหนัก ๓ บาท ๒ สลึง ๑๖๘ เล่ม แลเกสซ์
อิงคาส น้ำชุกบาลแลยาเลียงให้พอพระสงฆ์ณวันเดือน ๘ ขึ้น ๘ ค่ำ
แลเพลากลางคืนวันยี่งอาฏานา พระสงฆ์อยู่สวดถึงอาฏานาผลัดเปลี่ยน
กันสวด ๔๐ รูป ครั้นรุ่งขึ้นณวันเดือน ๘ ขึ้น ๓๓ ค่ำ พระสงฆ์จะไต่รับ
พระราชทานฉัน ๕ สำรับ เพลาเข้าพร้อมกันทั้ง ๖๔ รูป เช่นสำรับ
เหมือนอัครา

ให้ล้อมวังตักน้ำใส่แม่ขันล้างเท้าพระสงฆ์ให้พอ

ให้พระคลังวิเสศจ่ายผ้าขาว ๕ พับ ผ้าขาว ๔ ผืน ให้ศักรัต ๕ พับ
ให้สังฆการีนุ่ง ๒ ผืน ห่ม ๒ ผืน รวม ๔ ผืน เป็นของหลวงฟากพระ
เคราะห์ส่งไป

ให้สนมเอาเครื่องนมัสการเข้ามาตั้งให้พร้อม ให้ทนายตรว้ย

ให้กรมพระนครบาลส่งหมอน้ำ ๕ คู่ ไบมะตม ไบขนน ไบบัวหลวง
ทัญญาแพรง ผกส้มขอย มะกรุก กำคาปรณะ ๓๐ อัน เสวียน

หม้อน้ำ ๓๐ อัน เสวียนเช็ดเท้าพระสงฆ์ ๒ อัน ให้ตัดใบตาลส่งให้ราช
บัณฑิตลงยันต์ตะบองเพชร ลงด้วยสัพเพทเวบายสาเจวจนจบ ๕๐๐ อัน

จะโคกทุลเกล้า ๆ ถวายพระเจ้าอยู่หัว แลเจ้าข้างกรมแลพระเจ้าลูกเธอ

ให้ราชบัณฑิตนุ่งขาวห่มขาวอ่านคำอาราธนาเทวคาเพลลาบ่าย ๓ วัน
นิมนต์พระสงฆ์มนนบวคเพลลาเช้าเพลลาเพลน ประภาศเทวคาเพลลาเย็น

ผู้ผ้าขาวพับ ๓ สวดสมัย ๒ พับ สวดธรรมจักร ๒ พับ รวมกัน ๕ พับ
วันถึงอาฎานาถวายแต่เพลลาเดียว

ให้เจ้าพนักงานทั้งน้อยอยู่เฝ้ารักษาของ ๆ หลวงจงทุกพนักงานอย่า
ให้ขาดแต่สิ่งหนึ่งสิ่งใดได้เป็นอันขาดทีเดียว

นิมนต์สวด พระพนรัตน ๓ พระธรรมกถึก ๓ พระธรรมเจดีย์ ๓
พระสุเมธใหญ่ ๓ พระโพธิวงศ์ ๓ พระสุเมธน้อย ๓ พระวรรณาน ๓
พระเทพมุนี ๓ พระอริยมุนี ๓ พระรัตนมุนี ๓ รวม ๓๐ คู่สวด ถานา
นุกรม ๕๕ รวมทงสน ๖๕ รูป สวดพธออาพาธพินาศบนพระที่นั่งสุทธา
สวรรค์ ฉนวนเดือนฉาย ชน ๗ คา ประภาศรัตนศก ครันฉนวนเดือนฉาย
ชน ๓๐ คา ฉนเช้าฉนเพล แลเวเชิญพระสีหิงค์ ๒ พระห้ามสมุทร ๓
รวม ๓ พระองค์

พระยานมาศ องค์หนึ่ง ๒๗ องค์หนึ่ง ๒๗ องค์หนึ่ง ๒๗ รวม
๓ องค์ ๘๑ ห้ามพระเชยวแก้ว ๑๖ รวม ๓๐๐ เกรืองสัง ๒ สำรับ ทง
ยังพระสุริย์ ๕๕ รวม ๓๕๕ ห้ามพระสงฆ์ประนารอบนอก ๓๐ องค์ ๘๐

ทามพระสงฆ์ประนํ้าในพระราชวัง ๕ องค์ ๕๐ รวม ๓๒๐ ทามขุพาทย์ ๕
 สำรับ ๗ ละ ๕ คน ๒๐ ทามกลอง ๒ สำรับ ๗ ละ ๓ คน ๖ รวม ๒๖
 เกณฑ์ทามขุพาทย์ ๓๒ เกณฑ์ทามกลองแขก ๓๖ รวม ๕๘ แตรวงอิน ๓๐
 แตรฝรั่ง ๓๐ รวม ๒๐ เกณฑ์ตบขนขบยศากองกลาง ๒๐๐ เกณฑ์
 ทามวอพระสงฆ์ตามพระเข้าประนํ้า ๓๐ วอ ๘๐ รวมทั้งสิ้น ๖๓๘ คน.

สำนักหอสมุด
 THAMMASAT UNIVERSITY